

6. Наказ Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію» від 14.01.2011 р. № 11 із змінами від 09.08.2024. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>

7. Видатки зведеного бюджету за 2023 рік. *Open Budget. Портал «Бюджет для громадян»*. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/expenses?class=functional&view=table>

8. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С. Економічна природа організаційно-економічного механізму соціальної відповідальності бізнесу. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2020. №1-2. С. 57-64. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/4800>

*Цетнар Олена Борисівна,
здобувачка фахової передвищої освіти,
спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»;
Вавричук Оксана Степанівна,
викладач економічних дисциплін;
Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола*

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Фінансово-кредитне забезпечення власного бізнесу в умовах війни є надзвичайно складним та важливим завданням для підприємців. Війна створює безпрецедентні виклики для економіки, бізнесу і фінансової системи. Підприємства стикаються з ризиками втрати активів, скорочення доходів, проблемами з постачанням, зниженням попиту та доступу до фінансових ресурсів. Однак існують певні механізми та стратегії, які допомагають забезпечити функціонування бізнесу навіть в умовах війни.

Уряд та міжнародні партнери надають підприємцям різноманітні форми фінансової допомоги для підтримки бізнесу в умовах війни. Ця підтримка спрямована на пом'якшення негативного впливу війни на економіку, збереження робочих місць та забезпечення стійкості підприємств.

Держава активно впроваджує програми пільгового кредитування, які дозволяють бізнесу отримувати фінансування на вигідних умовах. Наприклад, уряд може компенсувати частину відсоткових ставок за кредитами, що дозволяє знизити фінансове навантаження на підприємців. Також важливими є програми релокації бізнесу із зон бойових дій до безпечніших регіонів. Це допомагає зберегти робочі місця та продовжити діяльність підприємств навіть у складних обставинах [1].

Окрім державної допомоги, важливу роль відіграє міжнародна підтримка. Міжнародні фінансові інституції, як-от Світовий банк, ЄБРР та МВФ, надають

кредити та гранти для відновлення бізнесу. Такі програми часто спрямовані на підтримку малого та середнього бізнесу, а також на відновлення стратегічних галузей економіки. Особливої уваги заслуговують грантові програми, що дозволяють бізнесу отримати фінансування без необхідності його повернення, що є особливо важливим у кризових умовах [2].

Приватні фонди та міжнародні корпорації також долучаються до підтримки підприємців, пропонуючи благодійні гранти та інвестиції. Це дає змогу підприємствам не лише відновлювати свою діяльність, а й шукати нові можливості для розвитку в умовах війни. Окрім того, волонтерські та благодійні організації підтримують соціальні підприємства, які допомагають постраждалим від конфлікту, що стимулює розвиток соціально відповідального бізнесу. Таким чином, урядова підтримка, міжнародні програми та приватні ініціативи відіграють ключову роль у фінансово-кредитному забезпеченні бізнесу під час війни. Це дозволяє підприємствам зберігати стабільність, розвиватися та адаптуватися до складних умов, зберігаючи важливі ланки економіки навіть у кризовий період.

В умовах війни банки стикаються з серйозними викликами, зокрема зниженням ліквідності та підвищеними ризиками неповернення позик. Це обумовлено економічною нестабільністю, пошкодженням інфраструктури та скороченням доходів підприємств. Проте, деякі фінансові установи розробляють спеціальні кредитні продукти, які допомагають бізнесу адаптуватися до нових реалій.

Зокрема, банки пропонують пільгові умови кредитування, спрямовані на підтримку підприємств, які продовжують свою діяльність або вимушено переміщують бізнес до безпечніших регіонів. Це включає зниження відсоткових ставок або надання кредитів з державними гарантіями, що зменшує ризик для банків і стимулює їх видавати позики. Державні програми також допомагають компенсувати частину витрат бізнесу на обслуговування кредитів.

Крім того, фінансові установи пропонують можливість реструктуризації наявних боргів. Це дозволяє бізнесу отримати відстрочку виплат або змінити умови кредитування на більш гнучкі, враховуючи поточний фінансовий стан підприємства. Такі заходи дають змогу знизити тиск на бізнес і дозволяють сконцентрувати ресурси на підтримці операційної діяльності.

Деякі банки також орієнтуються на цільові кредити для галузей, які мають критичне значення для економіки в умовах війни, таких як сільське господарство, харчова промисловість чи енергетика. Ці кредити мають довші терміни повернення або додаткові пільги для підприємств, які підтримують економічну стабільність та забезпечують населення важливими товарами і послугами. Таким чином, навіть попри складні економічні умови, фінансові установи продовжують шукати шляхи для підтримки бізнесу, пропонуючи адаптовані кредитні продукти та умови, що сприяють виживанню і розвитку підприємств в умовах війни.

Міжнародна фінансова допомога стає одним із ключових джерел підтримки бізнесу в умовах війни. Такі інститути, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк і Європейський банк реконструкції та розвитку, відіграють важливу роль у наданні кредитів і грантів, що спрямовані на підтримку економіки та підприємств, які постраждали через воєнні дії. Ці організації забезпечують довгострокові кредити на вигідних умовах, які допомагають підприємствам зберігати життєздатність у складних обставинах.

Гранти від міжнародних фінансових установ, зокрема, дають можливість підприємствам відновлюватися без обтяження необхідністю повернення коштів. Це особливо важливо для малого та середнього бізнесу, який найбільше потерпає від війни. Така допомога сприяє відновленню виробничих потужностей, стабілізації роботи компаній і підтримці зайнятості [3].

Залучення міжнародних інвестицій також відіграє важливу роль у відновленні економіки. Інвестори бачать перспективу в реконструкції зруйнованої інфраструктури, що відкриває нові можливості для розвитку галузей, важливих для відбудови країни. Інвестиції у відновлення постраждалих об'єктів і регіонів можуть стати важливим стимулом для економічного зростання після війни.

Війна значно збільшує фінансові ризики для бізнесу, що робить страхування ключовим елементом фінансового планування. Підприємства стикаються з ризиками втрати майна, пошкодження активів і перебоїв у роботі, що може призвести до суттєвих збитків. У таких умовах страхування стає необхідним для захисту від непередбачуваних подій. Страхування майна та активів дозволяє мінімізувати втрати у разі їх пошкодження чи знищення. Окрім того, страхування фінансових ризиків допомагає знизити вплив на бізнес від зменшення доходів або неспроможності виконати зобов'язання перед партнерами.

Юридичні інструменти також відіграють важливу роль у мінімізації збитків. Вони дозволяють підприємствам захистити свої права та інтереси в умовах підвищеної невизначеності. Це може включати юридичний захист при врегулюванні суперечок, пов'язаних із контрактними зобов'язаннями, або використання спеціальних механізмів для забезпечення стабільності у взаєминах із постачальниками та клієнтами. Таким чином, поєднання страхування та юридичної підтримки допомагає бізнесу ефективніше протистояти викликам війни та зберегти фінансову стабільність.

Війна сприяє активному розвитку волонтерських і благодійних організацій, які стають важливими партнерами для бізнесу. Ці організації часто здійснюють гуманітарні проекти, які підтримують постраждалих від війни, а також допомагають з відновленням регіонів і спільнот. Бізнес, залучений до таких ініціатив, не лише робить свій внесок у вирішення суспільних проблем, але й отримує можливість налагодити співпрацю з іншими організаціями та фондами.

Участь у соціально значущих проєктах дозволяє бізнесу отримати додаткові ресурси, зокрема фінансову або матеріальну підтримку від благодійних організацій. Це також допомагає підприємствам зміцнити свою репутацію як соціально відповідальних, що, в свою чергу, може підвищити довіру з боку клієнтів та партнерів. Участь у таких ініціативах стає важливим елементом стратегії корпоративної соціальної відповідальності, що позитивно впливає на імідж компанії та забезпечує довгострокові переваги навіть в умовах війни.

У підсумку можна сказати, що фінансово-кредитне забезпечення бізнесу в умовах війни є складним процесом, який вимагає гнучкості, адаптації та ефективної взаємодії з державою, банками та міжнародними інституціями. Незважаючи на численні виклики, за допомогою державних програм підтримки, міжнародної фінансової допомоги, оптимізації внутрішніх процесів та використання нових фінансових інструментів, підприємці можуть забезпечити стійкість свого бізнесу навіть у складні часи.

Список використаних джерел

1. Солоненко Ю. В., Панасюк П. І. Державна підтримка та стимулювання бізнесу України в умовах війни. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2023. № 3 (82). С. 190–200. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42546/2/GEJ_2023v82n3_Solonenko_Y-State_support_and_business_190-200.pdf (дата звернення: 03.10.2024).

2. Кобеля-Звір М. Я., Вовчак О. Д. Грантово-кредитні інструменти підтримки бізнесу в умовах війни. *Трансформаційна економіка*. №1 (06). 2024. С. 27-32. URL: <https://www.transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/82/80> (дата звернення: 03.10.2024).

3. Мейш А., Шпильовий В. Державна політика стимулювання розвитку підприємництва в Україні: від класичного покращення бізнес-клімату до подолання викликів війни. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 6. Том 2. 2022. С. 202-208. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a33cb7d1-7d3a-4fc1-9fa7-fab2f5cb93b8/content> (дата звернення: 05.10.2024).